

Polona Glavan  
GVERILCI

*Igorju in Marku.*

## *Pravzaprav*

»Povej kaj,« reče ona, ko izvije roko iz moje in jo nasloni na blazino. »Govori.«

»Kaj naj govorim?« vprašam in dvignem glavo.

»Karkoli,« reče. »Govori o vremenu, politiki, naju dveh. Kar hočeš. Samo govori.«

»Zakaj?« vprašam.

»Kar tako,« reče. »Rada bi te slišala.«

»Slišala?« dvignem obrvi.

»Ja,« reče. »Rada bi te enkrat zares, popolnoma slišala. Nimam pojma, kakšen si, ko govoriš.«

»Pa saj veš, kakšen sem,« rečem.

»Kako naj vem?« vpraša. »Kako na svetu naj to vem?«

»Pa saj se kar naprej nekaj pogovarjava,« rečem.

»Možno,« reče in me pogleda. »Ampak vseeno bi rada, da govoriš. Hočem, da govoriš meni, se malo prazniš skozi besede ... Karkoli.«

»Mala,« rečem.

»Sploh ni važno, če te bom poslušala,« reče.

»Lahko, da bom razmišljala ali gledala v strop ali zaspala. Hočem samo, da govoriš. Samo meni.«

»Aja,« rečem.

Za hip umolkne in me stisne čez prste leve roke.

»Govori mi o tem, kar se bo zgodilo potem,« reče.

»Kdaj potem?« vprašam.

»Potem,« reče. »Jutri zjutraj, recimo.«

»Zaljubljen bom vate,« rečem.

»Jutri zjutraj?« vpraša.

»Ja,« rečem. »Zaljublil se bom vate, ko te bom gledal, kako spiš.«

»Sem lepa, ko spim?« vpraša.

»Si,« rečem. »Nedolžna si videti. Vedno se zaljubim vate, ko te gledam, kako spiš.«

»Ne verjamem,« reče.

»Kako – ne verjameš?« vprašam in se dvignem na komolec. »Kaj ni to nekaj najbolj resničnega? Da se nekdo zaljubi vate, ko te gleda, kako spiš?«

»Možno,« skomigne. »Nisem še razmišljala o tem.«

»Pa pomisli zdaj,« rečem. »Spomni se tiste pravljice, ko ... No, katera je že bila? Pepelka?«

»Trnuljčica,« reče.

»Pa res,« rečem. »Pozabil sem.«

»Sram te bodi,« reče. »Kako moreš pozabiti tako lepo pravljico.«

»Saj se je spominjam,« rečem. »Samo imena mi bežijo.«

»Aja?« nezaupljivo dvigne levo obrv.

»Res,« prikimam. »Poglej: Trnuljčica se zbode v prst in zaspi za sto let. Potem pride princ, se zaljubi vanjo in jo zbudi s poljubom. Potem živita dolgo in srečno in imata kup otrok.« Zajamem sapo in pogledam v strop. »Vidiš. Vsega se še spomnim. Samo imena – to je tisto.«

»Me boš zbudil s poljubom?« vpraša.

»Ne,« odkimam. »Pustil te bom spati.«

»Zakaj?«

»Da te bom lahko dlje gledal,« rečem. »Kako spiš.«

»Pa če bom že budna?« vpraša. »Boš potem tudi zaljubljen vame?«

»Ne vem,« rečem. »Odvisno.«

»Od česa?«

»Tako,« skomignem. »Od pogleda. Mogoče se boš naslanjala na komolec in me gledala, takole malo posmehljivo ali pa za spremembo nežno ... No, če boš posmehljiva, se bom gotovo zaljubil.«

»In če me ne bo več tukaj?« vpraša. »Kaj pa potem?«

»Potem bom jokal,« rečem.

»In če te bom slišala in ti prinesla robček?« vpraša. »Čipkast, izvezen z mojim monogramom? Kaj pa potem?«

»Potem bom še bolj zaljubljen vate,« rečem.

»Ampak tega ne bom storila, veš.«

»Škoda,« rečem. »Kajti če mi ne boš obrisala solz, se bom obesil.«

»Samo poskusi,« reče. »Samo poskusi kaj takega, pa te bom snela z vrvi in te z bulerjem po glavi. A hočeš to doživeti? A?«

»A ne bi še ti prišla zraven?« vprašam in ji kuštram lase nad očmi. »Sploh si ne moreš predstavljati, kako romantično bi bilo, če bi naju našli z vratovi v isti zanki.«

»Pa res,« reče, in kljub temu da je v sobi tema, vidim sij zanimanja v njenih očeh. »Prav imaš. To bi bila blazna romantika. A bi naredila nekaj podobnega?«

»Lahko,« rečem. »Ali pa še kaj boljšega.«

»Kaj?« vpraša.

»Lahko bi kupila porcelanasto posodo v obliki srca,« rečem. »Potem bi si prerezala žile in družno izkravela tja noter. Kaj praviš?«

»In potem bi se kri strdila in drugi bi jo zvrnili ven in jo nama postavili na grob? Mega!« reče z glasom, ki zrcali prehajanje v element. »V obliki srca. Noro!«

»Ja,« rečem in se malo zamislim.

»Veš, kaj bi bilo tudi blazno lepo?« reče čez trenutke in se skloni nadme.

»Kaj?« vprašam.

»Če bi šla na železniško križišče in se ulegla vsak na svoj tir,« reče. »Prijela bi se za roke in čakala vlak. Ko bi naju potem totalno raztrgalo, bi ostali samo najini roki, ki se trdno držita. To bi bilo naravnost legendarno, si predstavljaš?«

»Pa res,« rečem. »Narediva to.«

Spet malo pomolči.

»Kaj misliš, da bo prva stvar, ki se bo potem zgodila?« vpraša čez nekaj hipov.

»Vsi bodo govorili o nama,« rečem.

»Vsaj to,« reče. »Raje več.«

»Čisto možno, da bodo ustanovili najin kult,« rečem.

»Ja,« zgrabi. »In potem nama bodo vsi sledili.«

»Avtoritete bo bolela glava,« rečem.

»Starši bodo znoreli od skrbi,« reče.

»Pa sociologi. Pa psihiatri. Pa vera.«

»Cel svet se bo obrnil na glavo,« prikima ona. »Pa pol vesolja.«

»Si predstavljaš vso grmado časopisov, ki bodo pisali o nama?« se spomnim.

»Pa fotografije,« našteva. »Pa brskanje po ozadju. Pa pričevanja.«

»Kar naenkrat se bodo vsi spomnili, da so naju poznali,« rečem. »To se v takih primerih vedno zgodi.«

»Po mojem bi bil to krasen motiv za tragedijo,« predlaga v poklicno deformirani maniri.

»Pa za slike tudi,« pripomnim po lastni.

»Potem bova prišla tudi v filme,« reče.

»Ja.«

»Pa v šole,« našteva.

»Tudi, ja.«

»Pa v izročilo,« reče.

»V čas,« jo dopolnim.

»Gotovo.«

»Cel svet bo vedel za naju.«

»Pa veselje.«

»Pa večnost. Si predstavljaš, večnost!«

»Ja.«

Obmolkneva.

»Ja,« tiho reče čez čas. »Življenje bo polno najine smrti. Vsepovsod bova samo midva. Ampak v resnici naju ne bo nikjer.«

»Kako to misliš – nikjer?« vprašam.

»Tako,« reče. »Ne bo naju.«

»Zakaj ne?« vprašam.

»Zakaj,« reče. »Zakaj neki. Zato pač. Ker bo tako, kot je vedno. Zbudil se boš, se oblekel, spil z mano kavo, mi ukradel zadnjo cigareto in odšel. Tako kot vsakič boš odšel. K njej.«

»Ne bom,« se šibko poskusim zlagati.

»Daj no,« reče. »Daj no. Zakaj neki ne bi? Zakaj bi bila ravno ta sreda tista, ko ne bi bil rad z njo? A mi lahko poveš, zakaj? Po mojem ne moreš.«

»Lahko,« rečem.

»No, zakaj?« vpraša.

»Zato, ker se bom zaljubil vate,« rečem.

Skozi noč ji zažari hipen smehljaj.

»Joj, mali,« reče in me pomilovalno potrepnja po licu. »Bodi iskren vsaj s sabo, če že meni ne moreš govoriti resnice. Saj veš, da mi je že zdavnaj vse jasno. Zakaj mi to govoriš, mali.«

»Ampak to je res,« rečem. »Boš videla.«

Obrne se na hrbet in se zastrmi v strop.

»Že tako preveč vidim,« reče.

»Kaj vidiš?« vprašam.

»Dovolj,« reče. »Preveč. Vse. Toliko enih stvari vidvam, da poznam vsak njihov detajl. Vse je domače in vse je isto. Vidim na primer to, da se enostavno nič ne dogaja. Nič se ne spreminja. Vse je tako, kot je bilo že ves čas. Vse.«

»Smrt ni ista,« rečem.

»Je,« reče. »Tudi ona je ista.«

»Ne more biti,« ugovarjam.

»Kako da ne?« vpraša. »Kaj se mogoče spreminja? Je zdaj lepša, kot je bila prej? Grša? Prijazna ali ne? Nič od tega.«

»Ne more biti ista,« ponovim.

»Pa je,« reče. »Zdaj se pač pogovarjava o njej. Okej, to je drugače. Ampak edino to. Ostalo pa je tako kot včeraj, danes, lani, vse dni. Boš rekel, da ni res.«



Molčim. Tudi ona obmolkne.

»Veš kaj,« reče čez čas. »Jaz ...«

»Kaj?« vprašam.

Nekaj hipov me nepremično gleda. Hlastno odpre usta, da bi nekaj rekla, vendar si na pol poti premisli in povesi veke.

»Nič,« reče in mi zakoplje nos za uho.

»Povej,« se odmaknem in ji pogledam v oči.

»Ma, nič ni,« reče in spet umakne pogled.

»Povej,« vztrajam. »Prosim.«

»Nič ni,« ponovi. »Mislim – nič pomembnega. Majhna, butasta ideja. Nekaj totalno trivialnega. V bistvu se več ne spomnim, kaj sem hotela reči. Pozabi.«

»Si prepričana?« vprašam.

»Ja,« reče. »Verjemi.«

Skloni se nadme in me poljubi na usta.

»Za lahko noč,« reče in umakne ustnice, ravno ko hlastnem za njimi. »Lepo spi, mali.«

»Ti tudi.«

»Ja.«

Zakoplje mi nos pod ključnico in zapre oči. Sam še malo bedim in gledam v strop. Ko zaslišim njeno mirno, enakomerno dihanje, ji sklenem slediti. Položim ji roko okrog pasu in tako ostaneva do jutra. Dolge črne sence se stapljajo z nepremično tišino ves ta čas. Pravzaprav se sploh ne znava pogovarjati.

## Natte

Ime ji je Natte in izmislila sem si jo, da bi mi pomagala narediti Berlin.

Natte jih ima zdaj približno petintrideset. Rodila se je trinajstega avgusta enainšestdeset, točno tisto noč, ko je Berlin presekala zid. Zjutraj je njen deset let starejši brat Filip čisto pozabil, da ima sestro. Vsi so govorili samo o zidu. Natte ga ni marala, zidu. Pri šestih se je znala podpisati v pesek za blokom v Mittej, malo za Alexanderplatzom. Z otroki iz soseščine so se igrali zid. Plezali so po transformatorju in tisti, ki je bil stražar, je moral priteči izza bloka in te za nogo potegniti dol. Še prej je rekel, bang bang. Jasno, da tega nihče ni upošteval. Če pa so te potegnili dol, si izgubil, in naslednjič si bil stražar ti. Natte je mislila, da Rusi streljajo Čehe zato, ker so slabi. Malo po tistem so ji ubili bratranca, ker je plezal čez zid. Takrat je Natte zid zasovražila. Zid je bil njena usoda. Njen prvi fant jo je pri štirinajstih poljubil pri mestni hiši, za drevesom čisto blizu zidu. Mislila je, da je noseča. Jokala je. Zdelo se ji je, da zaman. Ampak vseeno. Potem je fantu rekla, da ga noče več videti. Čez leto se je vsemu temu smejala. Izgubila je nedolžnost. Takrat je bilo ljudi, ki so jih pri plezanju v boljše življenje prehitele krogle, že čez petsto. Natte je samo enkrat prijelo, da bi šla čez, takrat, ko je to naredila sestra njene sošolke Ilse. Vendar tega ni nikoli priznala. Začela se je družiti s študenti in zahtevati, naj zid podrejo. Na demonstracijah bi jo enkrat kmalu

prijeli. Z Robertom, dolgolasim študentom medicine, sta z roko v roki pobegnili v Lichtenberg. Smejala sta se. Med drevesi blizu zida sta kadila travo. Natte še nikoli prej ni kadila trave. Tudi pijana je bila samo dvakrat. Potem sta se ljubila, prislonjena na drevo. Natte je imela ves čas odprte oči in luči z zahoda so se ji nagibale v naročje. Nikoli ne bo pozabila uličnih svetilk Kreuzberga, kako jih je videla leta preden je bila prvič tam. Naslednjega dne je napisala nekaj pesmi. Zahtevala je, naj jo kličejo Renate. Robert jo je klical Nats. Ko se je vpisala na univerzo, sta nehala. Ni zanosila. Samo nehala sta. Med študijem je pisala v študentsko glasilo. Zaradi članka »Za mano, Trnuljčice« je bila na policiji. Potem nikoli več, tudi ko je vozila pijana, ne. Imela je srečo. Želela je, da bi šla v Ameriko, čisto sama. Učila se je poljsko. Ko so se v Gdansku vzdignili, je na lastno pest odšla tja. Mesto je bilo sivo in težko od morja. Ljudje so jo odrivali. Wojtyła je rekel, da podpira delavce. Komaj jih je razumela. Na Poljskem ni bilo nikoli izdajalcev. Počutila se je osamljeno. Zmanjkalo ji je denarja in od Leipziga naprej je štopala. Celo pot se je smejala. Zid bi morali zgraditi tako visoko, da bi njegova senca padala do Moskve, je napisala, ko je prišla nazaj. Komaj se je izmuznila. Z najboljšo prijateljico Christiano je šla na kliniko, ko je Christiana imela splav. Bilo je v Prenzlauer Bergu in od takrat ji je bil od cele domovine všeč še edino Potsdam. Potem je v dveh letih diplomirala. Poročila se je. Postajalo ji je vseeno. Še naprej se je pisala Schenkenberg. Na Zahodu so pisali grafito po zidu in nihče ni rekel nič.

Na Vzhodu so risali blede spake, in zato so jih topli. Oče ji je umrl in mama je samo skomignila. Že nekaj let je bila hecna. V časopisu je vsak dan pisalo, kako na Zahodu trinajstletnike jemlje heroin. Honnecker je izjavil, da bo zid stal še sto let. Mož je v zakon pripeljal pasivnost in trabanta. Oseminosemdesetega sta dobila sina Kalleja. Natte je vztrajala, da se imenuje po njenem bratrancu, ki je pet ur ležal za zidom, preden mu je oče zatisnil oči. Potem se je v ljudeh zganilo. Kar naenkrat so vsi hodili čez. Natte sploh ni pomislila na to. Ljudje so začeli govoriti. Natte je puščala leta za seboj, kot bi sejala pesek. Iz Leipziga sta prišla dedek in babica, razrita osemdesetletnika, in jokala od sreče. Bil je november. Povsod je mrgolelo ljudi. Pridi, hčerka, je začivkala mama in jo nestrpnost vlekla izpred ekrana, pridi, peljem te na Ku-Damm. Trajalo je tri dni. Natte je z možem vsak dan po službi hodila na Zahod. Odkrivala sta ga kot otroka, lastnega. Do takrat je padlo osemstodevetindevetdeset ljudi, zadnji pred desetimi meseci. Nihče ni imel imena, ne več. Natte ni nikoli zavestno pogledala uličnih svetilk v Charlottenburgu. Ni se spomnila nanje, nikoli, kadar je bila tam. Čeprav jih ne bo pozabila, nagibajočih se preko Zooja in še naprej Lichtenberga, naravnost njej v naročje, kot da bi celo življenje čakale na to. Čez leto sta šla z možem v Ameriko. Ni ji bila všeč. Potem še pet let ni šla nikamor. Imela je še enega otroka. Najprej je umrla babica, za njo še mama. Filip se je preselil v München. Natte ima zdaj dva otroka. Z možem se razumeta. Rada bi šla kdaj na Oranienburger Tor,

zdaj, ko je postal tako živahen. Vendar se zaveda, da je za to prestara. Po službi gre skoraj vedno na kavo, preden pobere malo v vrtcu. Vsakič je sama. To so skoraj edini trenutki, ko je sama. Čeprav zdaj pozna že skoraj vse. Mogoče bo morala menjati kavarno. Včasih, še posebej poleti, jo na poti domov ustavi kakšna prepotena postavica, z milijon odtenki nočnega neba v glasu, v all-starkah in z nahrbtnikom, in reče, excuse me, can you tell me where the wall is, die Mauer ist, bitte? Natte se vsakič nasmehne. Najraje bi rekla, poslušaj, a ni tukaj naokoli zadosti zidov? Vendar je prijazna in reče, da ne ve. Da ni od tukaj, če ima popotnik dovolj prosečega v svojem pogledu s tujim naglasom. Sori. Potem gre naprej, po tamalo v vrtec ali pa mogoče kar tako, še malo po svoje, če je dan zares lep. Pa ne povedat možu.

Lahko, da sem bila ena tistih s slovanskim naglasom jaz. Držala sem Davida pod roko in sedla na napačno podzemeljsko. Mogoče sem jo spomnila na Gdansk. Če ne, sem si pač vse skupaj izmislila.

## Vinko

Z moškimi sva se preselila v drugo mesto. Moški je tam dobil službo in sva pač šla. Do zadnjega trenutka nisem čisto verjela, da bova, a se mi potem, ko sva se res preselila, to ni zdelo nič takega. Ljudje se selijo ves čas, tako jim narekujejo okoliščine ali pritiski ali lastna narava. Nisem čisto taka kot vsi ljudje, a da bi toliko odstopala, se mi tudi ne zdi. Stvari sva prinesla v škatlah, ki sva jih nabrala pri starših in po trgovinah. Šla sva samo v največje trgovine, tiste, ki imajo vsaj deset blagajn. Potrebovala sva ogromne škatle, takšne, v katerih prodajajo pomivalne stroje in otroške stolčke za hranjenje. Tako je, kadar se seliš, vedno imaš več stvari, kot misliš. Vedno vidiš, da si bolj premožen, to me je veselilo. Moja mama nama je naložila za cel prtlačnik vloženih reči, kumaric v kisu in paprike z gorčico in sadja in rdeče pese. Kot da odhajava na tujo, neodkrito celino, in ne samo v drugo mesto, kjer imajo enake trgovine in vrtove in telefonska omrežja.

Najino stanovanje je bilo dvosobno, približno tako veliko kot tisto, v katerem sva živela prej. Škatle sem zložila drugo ob drugo poleg stene v jedilnici; zdelo se mi je bolj pregledno, če si imel vse stvari na enem mestu. Potem sem šla v banjo. Te stvari so v novih stanovanjih pomembne, kako se prilegaš predmetom, ki jih ne moreš spremeniti. Banja je imela malce nepravilno dno; ko sem se ulegla, sem pod hrbtom čutila izbokline. Ampak tople vode je bilo dovolj. Če-

prav je bilo zunaj poletje, sem si natočila polno banjo vroče vode. Dobro je bilo vedeti, za čase, ko bo pritisnil mraz in mi bo telesna temperatura kar naenkrat padla in bo polna banja vroče vode stvar preživetja. Nisem vedela, kakšne so zime v drugem mestu; vsako stvar vedno malo preceni, je govoril moj oče. Vsako razen dobrih.

Ko sva vzela stvari iz škotel, sem škatle zložila in jih dala pod posteljo. Moj moški je dobil službo za določen čas in mislila sva, da bova nekega dne spet odšla. Ni se mi zdelo smiselno metati škotel stran in potem iskati nove. Papir ima kar dolgo življenjsko dobo, daljšo kot ljudje. Če bi pustila škatle takšne, kot so, in se jih ne bi dotikala, bi midva umrla, preden bi se kakorkoli spremenile, sem rekla moškemu. Odvrnil je, da se smrti ne sme omenjati kar tako, kot da bi bila dež ali položnica, ki jo je treba plačati. Potem je potrkal po robu postelje, po enkrat z vsako roko. Večinoma ni bil vraževeren, ko pa je bil, je te stvari jemal smrtno resno.

Cel dan sva zlagala stvari na police. Manjše stvari, takšne, ki se jih da prijeti samo z eno roko. Knjige, okvire za slike, skodelice. Kupila sem si novo lučko za branje, posebej za to priložnost. Kot da bi potrebovala izgovor, da to storim. Prejšnja je imela čisto razmajan vrat, in kadar sem brala knjigo, ki me ni čisto pritegnila, sem ugibala, koliko strani bom prebrala, preden bo omahnila in zatlačila svetlobo nekam pod posteljo, izven dosega mojih oči. Nova je bila majčkena, praktična za prenašanje. Pripel si jo na nočno omarico kot ščipalko. Tako nisem imela

več nobenih izgovorov. Moj moški je prinesel veliko stvari za delo: diskete, cd-rome. Predal za spodnje perilo sva imela en sam, in tako sem odbirala stvari na dva kupa: levega zame, desnega zanj. Zjutraj se vedno mudi, in sekunde, ko brskaš za pravimi nogavicami, so lahko kritične.

Sama nisem delala ničesar. Imela sem nekaj prihrankov in hotela sem videti, kako je, če si vse dneve doma. Nikoli prej še nisem imela te možnosti, biti brez časovnih omejitev za neomejeno število dni. Predstavljala sem si, da se bom naučila kuhati zares zapletene stvari in krpati nogavice tako, kot je treba. Profesionalno. Krpanje nogavic zame ne bo potreba, ampak hobi. Ko bo prišel kdo na obisk in bo moj moški hodil naokrog v nogavicah, bom mogoče rekla, pogledjte to peto, ali ni kot nova. Ali pa bom barvala radiatorje, jih obrobila s čipkastimi vzorčki. Slej ko prej bodo slišali zame in prišli jih bodo poslikat za revije in potem bodo vsi hoteli, da pobarvam radiatorje tudi njim, ampak jaz bom rekla ne, ne delam tega za denar, to je le moj hobi.

Sosedje so bili nevidni. Ko sva šla z moškim prvič čez hodnik, se mi je zdelo, da slišim dihanje, glasno dihanje, kot da bi vsi prebivalci sosednjih stanovanj pritiskali nosove na vrata. V kotu poleg vrat na stopnišče je visela uokvirjena panorama mesta. Nisem vedela, ali jo je tja obesil eden od sosedov ali pa je bila v tem mestu pač taka navada. Predstavljala sem si vse hodnike v bloku in potem v mestu, postavljene drugega za drugim, kilometre in kilometre hodnikov, presekanke z uokvirjenimi panoramami. Če bi obsta-



jal zakon, da je treba vse panorame zamenjati, takoj ko se v mestu pojavi kakšna nova stavba, bi lahko s tem mastno služili. Vsi bi hoteli postati fotografi in bi investirali v letala in balone. Celo vejo industrije bi razvili. Moj moški in jaz se nisva ukvarjala z ničimer podobnim. Moški je delal v računalništvu in jaz sem skrbela zanj, kadar je bil doma.

Nisva si šla takoj ogledat mesta; mislim, da je bila to napaka. Mesta prerada postanejo domača, kar nankrat si preprosto tam in te ne zanimajo več. Prvi dan, ko sem ostala sama doma, sem odšla do tržnice v bližini. Bila je že skoraj jesen in stojnice so bile visoko naložene s sezonskim sadjem in zelenjavo, krompirjem in jabolki in takimi rečmi. Kupila sem vsakega malo, sedem papirnatih vrečk. Potem sem šla naravnost domov in kupljeno zložila na pult. Odkrila sem, da obožujem rezanje bučk. Bile so ravno prav mehke, da je šel nož skozi skoraj brez napora. Oboževala sem trenutek, ko se je koža komaj zaznavno vdala pod rezilom. Pripravljala sem jih skupaj z jajčevci, ampak jajčevci niso bili tako zabavni. Naporno jih je bilo lupiti. Tako sem sčasoma kupovala samo še bučke, skoraj vsak dan. Ko sem se jih naveličala jesti, sem jih zlagala v zamrzovalnik. Pol kile bučk, sem rekla na stojnici in prodajalec je rekel, bodo te tri v redu, gospa. V tem mestu so vsi govorili na ta način, kot da ni utežnih mer, samo posamezni kosi. Pet breskev bo v redu? Dvanajst sliv? Ko sem se vračala, se mi je zdelo, da zrak na hodniku valuje; kot bi sosodje ravnokar zaloputnili vrata in se poskrili pred mano.

Najela sem čistilko, bolj zaradi družbe kot zaradi čiščenja. Zdelo se mi je, da moraš pri spoznavanju ljudi v drugem mestu začeti od spodaj. Čistilka je prišla pol ure prezgodaj, bila sem še v pižami. Ko sem se preoblačila za vrati spalnice, je govorila kot dež. Hotela sem ji pokazati, kje so metle in krpe, a je zavpila, ne, ne, pustite, bom sama. Rekla je, da jo to zabava, da mora sama odkriti, kje so pripomočki, in da je žalostna, kadar ljudje nimajo posluha za to. Vprašala sem jo, če kadi, in rekla je, da samo ob kavi. Ko sva končali z delom, sem skuhala kavo in čistilka je iz žepa privlekla dve škatli cigaret, eno celo in eno napol prazno. Potem je kadila, kot da bo jutri umrla. Ob vsem tistem dimu sploh ni prišla do besede. V eni uri sem dvakrat spraznila pepelnik. Ko je odšla, sem mislila poklicati mamo in jo povabiti na obisk, da vidi, kako lepo in čisto imam. Razmišljala sem, ali bi si lahko našla službo, v kateri bi ves dan rezala bučke. Vedela sem, da bi bila dobra, zelo dobra, in vseskozi bi se trudila postati še boljša. Tiste kocke. Druga možnost je bila, da bi učila otroke, na čisto osnovni stopnji. Računanje in stavke iz prvega berila. Uroš ima uro. Miha ima mamo. Ali pa so jih medtem že posodobili? Peter ima playstation. Tudi na to bi se navadila.

Dnevi so minevali. Prišla je pozna jesen. Moj moški je imel veliko dela, vedno dlje je ostajal v službi. Neka deževnega dopoldneva sem sedela na balkonu in gledala ljudi, ki so hodili mimo. Hrbte, dolge kolone hrbtov. Potrebovala sem družbo. Edini ljudje, ki sem jih v mestu poznala, so bili tisti, o katerih mi

je pripovedoval moj moški. Kolegi iz službe. Serviser fotokopirnega stroja. Direktor. Vrtar. Odločila sem se, da ne bom marala nobenega od njih. Izmislila sem si obiskovalca, tihega in nevsiljivega, a pripravljenega pomagati. Nekoga, ki me ne bo motil pri opravkih, ki pa bo vedno za pogovor. Zamislila sem si ga po delih. Moder, izkušen obraz. Na sencih siveči lasje. Preprosta, a elegantna srajca, črni čevlji, ki ne grejo nikoli iz mode. Postavila sem ga k vratom, poleg stojala za dežnike. Nekoga, ki sem ga komaj spoznala, se mi ni zdelo pametno kar takoj vabiti v kuhinjo. Imenovala sem ga Vinko. Malo sem morala pomisliti, preden sem prišla do tega. Zdelo se mi je domače in neizstopajoče, ime, na katerega bi se zlahka navadila. Osebnost nisem poznala nobenega Vinka, tako da se mi ni bilo treba bati, da bi ga s kom zamešala. Ime sem morala dvakrat ponoviti; drugič je obiskovalec skomignil in razširil roke, kar sem razumela kot pritrditev.

Sprva sem se morala opominjati, da nisem sama. Ko je moj moški odšel v službo, sem vstala in odšla v kopalnico v samih hlačkah. Potem sem se zavedla situacije in se na hitro ovila v brisačo, v upanju, da Vinko ni opazil. V najinem odnosu ni bilo ničesar seksualnega. Nisem mu hotela zbujati lažnih upov, tvegati, da bi me imel za nimfomanko ali prešuštnico. Moj moški in jaz sva se velikokrat ljubila, pritajeno in včasih na glas, in takrat se mi je zdelo, da od dihanja sosedov vibrirajo stene in padajo strešniki na asfalt. Moj moški je razširil roke in vrgel glavo nazaj in vedela sem, da je pozabil na vse, na službo in na

premočene podplate čevljev in na smrt, ki ni kakor dež. Vinko pri takih rečeh ni imel kaj iskati. Samo obstajal je, za čase, ko je v stanovanju zazevala praznina in ga naredila odprtega in ranljivega kot polžjo hišico.

Počasi sva začela stvari delati skupaj. Vinko je sedel v predsobi in mrmral predse, medtem ko sem sekljala čebulo. Postavila sem si izziv, da bom v treh dneh porabila vse stare zaloge iz hladilnika. Tako sem pripravljala vložene kumarice na žaru, polpete iz fižola, prikuho iz rdeče pese. Nekatere jedi sem že med kuhanjem vrgla stran, ampak veselilo me je gledati, kako stvari izginjajo. Tu in tam sem ga vprašala za mnenje. Naj dam malo kumine, Vinko, sem rekla ali pa, Misliš, da se krompir lahko duši v lastnem soku? Ko je bilo kosilo končano, sem se usedla pred televizijo. Zdelo se mi je, da si to zaslužim. Vinko me je navdušil za popoldanske ponovitve košarkarskih tekem. Prišel je iz predsobe in sedel na stol poleg kavča. Opozarjal me je na podrobnosti igre, tehniko posameznih igralcev, trenerske prijeme. Moj moški je veliko vedel o košarki in veselila sem se, da bom z njim lahko enakovredno razpravljala. Nekega dne, ko sem mu postregla s kosilom, se mi je zareklo. Sva dobro skuhala, sem rekla. Moj moški je čudno pogledal. Kdo, midva, je vprašal. Rekla sem, jaz in štedilnik. Vroč mi je postalo. Moj moški me je gledal in gledal. Saj nisi noseča, ne, je vprašal, in rekla sem, Lepo prosim, no. Potem sva dolgo molčala. Tema je valovala mimo okna in v stanovanju je bilo prazno, prazno.

Nikoli se nisem spomnila, da bi Vinka vprašala, kaj se da početi v mestu, od kod se da videti panoramo in če imajo kakšen muzej. Ni mi prišlo na misel, čeprav bi mi Vinko lahko povedal. Tam je bil doma. Kmalu se je popolnoma udomačil. Najprej sem ga našla za mizo, potem tudi na nenavadnih krajih. Sedel je na vrhu knjižne police in bingljal z nogami ali pa se je zleknil v banjo. Enkrat sem ga zagledala, kako visi z lestenca v dnevni sobi. Ampak to me ni vznemirjalo, Vinko je bil samo človek, tako kot jaz, in tako kot jaz je hotel videti, kako je, če imaš neomejeno količino časa. Poslušal me je, ko sem mu govorila o tem, kako sem živela v prejšnjem mestu. Zlágala sem perilo v pralni stroj in mu razlagala, na kakšni razdalji so bila posajena drevesa pod balkonom. Nekaj je bilo v tem, nekakšen smisel, čeprav ga nisem znala imenovati. Vinko je sedel na robu banje in prikimaval. Vedno je vedel, kaj mora storiti.

Nekega jutra je imel okrog vratu zavezano kravato, ki jo je zjutraj pozabil moj možki. Bila je modra z belimi pikami, šla je k obleki, ki jo je moj možki nosil za sestanke. To me je presenetilo. Vinko je bil lojalen, ni jemal stvari, ki niso bile njegove. Kljub temu da se je po stanovanju lahko svobodno gibal, je razumel, da je še vedno le gost. Zunaj je snežilo, drobna bela zrnca so padala na blatna tla in se izgubljala. Snežilo je brez pravega učinka. Minilo je skoraj pol leta, odkar sva se z moškim preselila sem. Nič se ni spremenilo. Nič ni nastalo. Nič ni zares izginilo. Moj čas je bil enak, neomejen. Porabila sem ga, da sem

naredila reči, ki sem jih potem uničila. Kamorkoli si pogledal, kakorkoli si ga obrnil, nič ni bilo drugače.

Pogledala sem Vinka. Pokimal je. Potem si je snel kravato in mi jo podal.

Ne vem, kaj je bilo prvo, kar sem slišala. Nekje nad mojo glavo je moj moški s hitečim, povišanim glasom govoril o cevi. Radiatorski cevi. Odlomila se je, in cela kuhinja je bila prekrita z vodo, ki je brizgnila iz radiatorja. Udarila sem se v glavo. To me je menda rešilo. Pogojno, seveda; če ne bi bilo mojega moškega kmalu domov, bi umrla od zadužitve. Možganske krvavitve. Podhladitve. Ali neke tretje rime.

Potem sem slišala še mnogo stvari. Da sva se pre naglila s selitvijo, s spremembami, z mislijo, da sva vse pustila za sabo. Žalovanje menda traja, to vejo vsi, in izboljšanje je vsaj v prvih nekaj letih prehodno. Sploh, če gre za smrt otroka. Ne gre se šaliti, so ponavljali, ne gre se šaliti. Kot da bi se kdo od naju šalil. Pet dni sem bila v bolnišnici. Moški je medtem pospravil stvari v stanovanju, v druge škatle, in ne tiste, ki sem jih spravila pod posteljo. Tistih se ni hotel dotakniti. Če je na katero naletel po nesreči, je potrkal na les, po enkrat z vsako roko, si predstavljam. Nisem ga vprašala, če je imel občutek, da ni sam, če se mu je zdelo, da je v stanovanju še nekdo. Nisem hotela, da bi mislil, da v času, ko je bil doma, nisem dobro skrbela zanj.